

Warszawa, 22-05-2025 r.

**BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH**

Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur

KMPT.570.5.2025.KS

**Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur
z wizytacji Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej
Policji w Staszowie**

I. Mandat Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur

1. Zgromadzenie Ogólne ONZ 18 grudnia 2002 r. przyjęło Protokół fakultatywny do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania (dalej: OPCAT)¹.

2. OPCAT ustanowił system regularnych wizyt prewencyjnych w miejscach pozbawienia wolności. Wizyty te są przeprowadzane przez niezależne organy: Podkomitet ONZ ds. Prewencji Tortur (SPT)² i krajowe mechanizmy prewencji. W Polsce funkcję krajowego mechanizmu prewencji wykonuje Rzecznik Praw Obywatelskich za pomocą funkcjonującego w Biurze RPO Zespołu – Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur (dalej: KMPT, Krajowy Mechanizm).

3. KMPT ma dostęp do wszystkich „miejsc zatrzymań” w rozumieniu OPCAT. Są to wszystkie miejsca pozostające pod jurysdykcją i kontrolą państwa-strony, gdzie przebywają lub mogą przebywać osoby pozbawione wolności na podstawie polecenia organu władzy publicznej bądź za jego namową, zgodą lub przyzwoleniem³. Z kolei przez „pozbawienie wolności” OPCAT rozumie „jakąkolwiek formę zatrzymania lub

¹ Zob. Protokół fakultatywny do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192). Nazwa w języku angielskim: Optional Protocol to the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (OPCAT).

² Subcommittee on Prevention of Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (SPT), zob. <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/spt>.

³ Zob. art. 4 ust. 1 OPCAT.

uwięzienia bądź umieszczenia osoby w publicznym lub prywatnym miejscu odosobnienia, którego osobie tej nie wolno z własnej woli opuszczać, na mocy polecenia jakiejkolwiek władzy sądowej, administracyjnej lub innej”⁴.

4. Wizytacje KMPT są niezapowiedziane. W czasie wizytacji członkowie KMPT mają dostęp do wszystkich pomieszczeń, instalacji i urządzeń, mogą odbyć poufną rozmowę z wybraną przez siebie osobą (zarówno osobą pozbawioną wolności, jak i członkiem personelu lub inną osobą), mają dostęp do dokumentacji i nagrań z monitoringu wizyjnego⁵. Mają też prawo rejestrowania dźwięku lub obrazu w miejscach, w których przebywają osoby pozbawione wolności, za zgodą osób, które będą rejestrowane⁶. Spostrzeżenia KMPT opierają się więc na różnych źródłach, m.in. własnych obserwacjach, przeprowadzonych rozmowach, analizie dokumentacji i zapisów monitoringu⁷.

5. Wizytacja KMPT w miejscu pozbawienia wolności ma charakter zapobiegawczy i stanowi uzupełnienie prac SPT. Krajowy Mechanizm nie jest organem śledczym. Nie rozpatruje też skarg⁸. Celem wizytacji KMPT jest identyfikowanie czynników zwiększających ryzyko wystąpienia tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego i poniżającego traktowania albo karania osób pozbawionych wolności oraz przedstawienie zaleceń mających na celu ich wyeliminowanie.

6. Formułując swoje wnioski i zalecenia, KMPT bierze pod uwagę międzynarodowe standardy praw człowieka, w szczególności standardy ONZ⁹.

7. Podstawą systemu zapobiegawczego stworzonego przez OPCAT jest dialog między KMPT i odpowiednimi władzami, zmierzający do poprawy sytuacji¹⁰.

8. Osoby i organizacje, które zdecydowały się na przekazanie Krajowemu Mechanizmowi informacji, nie mogą ponieść z tego tytułu jakiejkolwiek sankcji lub

⁴ Zob. art. 4 ust. 2 OPCAT.

⁵ Zob. art. 20 OPCAT.

⁶ Zob. art. 13 ust. 1a ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich.

⁷ Szczegółowy opis metod pracy KMPT można znaleźć w raportach rocznych RPO z działalności KMPT. Zob. np. Raport Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur w 2023 r., Część II – Metodologia i zakres prac KMPT.

⁸ Zob. Dziewiąte Sprawozdanie Roczne SPT z 22 marca 2016 r., CAT/OP/C/57/4, Aneks do sprawozdania, część II, p. 6. Zob. również publikację Biura Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka pt. „Preventing Torture. The Role of National Preventive Mechanisms. A Practical Guide”, Professional Training Series No. 21, United Nations High Commissioner for Human Rights, Nowy Jork i Genewa 2018, s. 4-6.

⁹ Zob. art. 19 pkt b OPCAT.

¹⁰ Zob. art. 22 OPCAT.

uszczerbku, niezależnie od tego, czy udzieliły KMPT informacji prawdziwej lub fałszywej (zakaz represji)¹¹.

II. Wprowadzenie

9. W dniu 17 lutego 2025 r. przedstawicielki KMPT przeprowadziły wizytację pomieszczenia dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia przy Komendzie Powiatowej Policji w Staszowie (dalej: PdOZ, pomieszczenie).

10. W skład zespołu wizytującego wchodziły Renata Kłyż-Urbańska (prawnik, kryminalistyk) oraz Karolina Sobocińska (prawnik).

11. Przedstawicielki KMPT odbyły wstępną rozmowę z Komendantem Powiatowym Policji w Staszowie mł. insp. Dariuszem Kurosiem i Naczelnikiem Wydziału Prewencji nadkom. Tomaszem Siudą, dokonały oglądu wybranych przez siebie pomieszczeń oraz zapoznały się z prowadzoną na miejscu dokumentacją.

12. Po zakończeniu wizytacji przedstawicielki KMPT dokonały analizy przekazanej dokumentacji, dodatkowych informacji pisemnych oraz nagrań z monitoringu.

13. Niniejszy raport sygnalizuje problemy systemowe, wymagające zmiany obowiązującego prawa (pkt V), oraz obszary wymagające ulepszeń, istotne z punktu widzenia prewencji tortur i innych form okrutnego, niehumanitarnego i poniżającego traktowania albo karania (pkt VI). Wyróżnia także dobrą praktykę odnotowaną w wizytowanej placówce (pkt IV).

III. Charakterystyka placówki

14. PdOZ funkcjonuje w strukturze organizacyjnej Wydziału Prewencji Komendy Powiatowej Policji (dalej: KPP) w Staszowie.

15. Pomieszczenie przeznaczone jest dla 10 osób – kobiet i mężczyzn. W skład pomieszczenia wchodzi cztery pokoje: dwa 3-osobowe i dwa 2-osobowe.

16. W 2023 r. w PdOZ umieszczono 261 osób, w tym 106 osób celem wytrzeźwienia. Od 2024 r. do dnia wizytacji w PdOZ umieszczono 308 osób, w tym 135 osób doprowadzonych zostało do wytrzeźwienia.

17. Od 2023 r. do dnia wizytacji w PdOZ nie odnotowano żadnych zdarzeń nadzwyczajnych.

18. Opłata za pobyt w PdOZ w celu wytrzeźwienia wynosi 320 zł.

19. Podczas wizytacji KMPT w PdOZ nie przebywały osoby zatrzymane.

¹¹ Zob. art. 21 ust. 1 OPCAT.

IV. Dobra praktyka

20. KMPT z zadowoleniem odnotował, że pomimo braku takiego obowiązku w wizytowanym PdOZ wszystkie osoby zatrzymane są każdorazowo poddawane badaniom lekarskim. PdOZ posiada podpisaną umowę z pobliskim szpitalem, gdzie zawożone i badane są osoby zatrzymane.

21. Praktyka ta jest godna naśladowania – KMPT od lat postuluje zmianę przepisów niezakładających obecnie obligatoryjnych badań lekarskich wszystkich osób zatrzymanych przez Policję¹². Praktyka jest również zgodna z zaleceniami SPT¹³, a objęcie badaniami wstępnymi wszystkich osób zatrzymanych umożliwia porównanie ich stanu zdrowia w momencie przyjęcia do pomieszczenia ze stanem, w jakim są z niego zwalniane¹⁴, co chroni osoby zatrzymane oraz dodatkowo zabezpiecza funkcjonariuszy przed ewentualnymi zarzutami.

V. Problemy systemowe

A. Brak odpowiedniej obsady w PdOZ

22. PdOZ KPP w Staszowie nie posiada etatowego Zespołu Ochronnego. Do pełnienia służby w PdOZ kierowani są policjanci wchodzący w skład Zespołu Dyżurnych. Zespół Dyżurnych liczy 10 policjantów (5 dyżurnych i 5 zastępców dyżurnego) posiadających przeszkolenie do pełnienia służby w PdOZ. Ponadto do pełnienia służby na stanowisku kierowania w ramach rezerwy kadrowej wyznaczono 4 policjantów, w tym jedną policjantkę.

23. Na jednej zmianie pełni służbę dwóch policjantów, tj. dyżurny oraz zastępca dyżurnego. W razie umieszczenia osoby w PdOZ do pełnienia służby dyżurnego PdOZ kierowany jest zastępca dyżurnego lub są kierowani policjanci wchodzący w skład rezerwy kadrowej. Służba PdOZ KPP w Staszowie pełniona jest jednoosobowo, a zmiana trwa 12 godzin.

¹² Zob. Raporty Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur w 2021 r. (s. 113-115), 2022 r. (s. 53-54) i 2023 r. (s. 64-65).

¹³ Zob. Raport SPT z wizyty w Polsce w 2018 r., CAT/OP/POL/ROSP/1, par. 53 i 55.

¹⁴ Zob. wyrok ETPC z dnia 12 kwietnia 2007 r. w sprawie Dzwonkowski przeciwko Polsce, skarga nr 46702/99; Trybunał w swoim wyroku zawarł standard mówiący o tym, że osoba przebywająca pod nadzorem Policji powinna po jego zakończeniu znajdować się w stanie nie pogorszonego w stosunku do tego, w jakim była przyjmowana. Jeżeli opuszczając jednostkę Policji, ma obrażenia fizyczne, których nie miała, przybywając do niej, na państwie ciąży obowiązek wyjaśnienia, w jakich okolicznościach one powstały.

24. Pomimo że jednoosobowa służba formalnie spełnia minimalne wymogi zarządzenia Komendanta Głównego Policji¹⁵, w ocenie KMPT jedna osoba nie jest w stanie jednocześnie wykonywać obowiązków proceduralnych (takich jak wypełnianie dokumentacji), kontrolnych i związanych z realizacją praw osób zatrzymanych (np. umożliwienie dostępu do toalety). Utrudnione jest również efektywne reagowanie na ewentualne zdarzenia nadzwyczajne (np. podejmowane próby samobójcze). Taki sposób organizacji służby może być również niebezpieczny dla funkcjonariusza pełniącego służbę w PdOZ. Wyklucza możliwość wzajemnej asekuracji funkcjonariuszy i sprawnej reakcji na wypadek agresji fizycznej ze strony zatrzymanego.

25. Z uwagi na powyższe KMPT od wielu lat postuluje zmianę obowiązujących przepisów w omawianym zakresie¹⁶.

B. Umieszczanie w PdOZ osób zatrzymanych do wytrzeźwienia, po zażyciu substancji podobnie działających do alkoholu i z problemami psychicznymi

26. Z informacji otrzymanych od kierownictwa placówki wynika, że wysoki odsetek osób umieszczanych w PdOZ stanowią osoby doprowadzone w celu wytrzeźwienia w związku z brakiem izby wytrzeźwień na terenie województwa.

27. Policyjne miejsca zatrzymań nie są przygotowane do zapewnienia osobom nietrzeźwym odpowiednich warunków i bezpieczeństwa. Poza badaniem lekarskim przed przyjęciem, nie istnieje obecnie wymóg zapewnienia stałej opieki medycznej takim osobom. Brakuje lekarza, który czuwałby w jednostkach policyjnych nad trzeźwieniem osób zatrzymanych i fachowo kontrolował ich stan zdrowia. Odpowiedzialność spoczywa na funkcjonariuszach Policji, którzy nie są do tej roli należycie przygotowani. W sytuacjach pogorszenia stanu zdrowia nietrzeźwego zatrzymanego mogą jedynie udzielić pierwszej pomocy i wezwać zespół ratownictwa medycznego, licząc, że interwencja nastąpi szybko i będzie skuteczna.

28. W ocenie KMPT obecne systemowe rozwiązanie opieki nad osobami nietrzeźwymi nie zapewnia im odpowiedniej ochrony zdrowia i wymaga zmiany¹⁷. Zgodnie z zaleceniem SPT, Polska powinna wprowadzić system gwarantujący osobom

¹⁵ Zgodnie z § 2 ust. 2 zarządzenia nr 130 Komendanta Głównego Policji z dnia 7 sierpnia 2012 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań w pomieszczeniu dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia (Dz. Urz. KGP poz. 42 ze zm., dalej: Zarządzenie KGP nr 130), kierownik jednostki organizuje służbę w taki sposób, aby w pomieszczeniu pełnił ją co najmniej jeden policjant.

¹⁶ Zob. Raport roczny z działalności KMPT w 2023 r., s. 46–47.

¹⁷ Zob. Raporty roczne z działalności KMPT w 2021 r. (s. 113), 2022 r. (s. 54-55) i 2023 r. (s. 66-67).

przebywającym w PdOZ i wymagającym leczenia (w tym pomocy psychiatrycznej) szybki dostęp do takiego bezpłatnego leczenia¹⁸.

C. Dostęp do pomocy prawnej od czasu zatrzymania

29. Wizytowany PdOZ dysponował listą adwokatów i radców prawnych uprawnionych do obrony w postępowaniu karnym, jednak w Polsce nie funkcjonuje system pomocy prawnej, który umożliwiałby każdemu zatrzymanemu bezpłatny kontakt z adwokatem lub radcą prawnym bezpośrednio po zatrzymaniu. Tymczasem właśnie w tym okresie ryzyko tortur i złego traktowania jest największe. Zgodnie z polskim prawem wnioski o przyznanie obrońcy z urzędu można złożyć dopiero po pierwszym przesłuchaniu w charakterze podejrzanego. Do czasu wyznaczenia obrońcy z urzędu i jego pierwszego kontaktu z klientem funkcjonariusze realizują z zatrzymanym czynności służbowe, co w połączeniu z brakiem innych zabezpieczeń (takich jak obowiązkowe badanie medyczne po zatrzymaniu oraz rejestracja obrazu i dźwięku z przesłuchania) sprzyja torturom. Szczególnie trudna jest sytuacja osób mniej zamożnych, których nie stać na zaangażowanie obrońcy z wyboru.

30. Krajowy Mechanizm podkreśla, że kontakt z niezależnym, profesjonalnym pełnomocnikiem stanowi podstawową gwarancję prewencji tortur, ułatwia dostęp do mechanizmów skargowych i innych przysługujących zatrzymanemu uprawnień, sprzyja rzetelności i jakości postępowania karnego oraz chroni funkcjonariuszy na wypadek pomówień dotyczących metod ich pracy¹⁹.

31. Problem ten został dostrzeżony również przez instytucje międzynarodowe i był przedmiotem zaleceń wydanych Polsce przez CAT²⁰, SPT²¹ i CPT²². Również zgodnie z dyrektywami Parlamentu Europejskiego i Rady UE Polska ma obowiązek zapewnienia obywatelom Unii Europejskiej, przebywającym na jej terytorium, bezpłatnej pomocy prawnej z urzędu, przed pierwszym przesłuchaniem

¹⁸ Zob. Raport SPT z wizyty w Polsce w 2018 r., CAT/OP/POL/ROSP/1, par. 54.

¹⁹ Zob. Raporty roczne z działalności KMPT w 2021 r. (s. 108-111), 2022 r. (s. 56-57) i 2023 r. (s. 69-70).

²⁰ Zob. Uwagi końcowe Komitetu Przeciwko Torturom dotyczące siódmego raportu okresowego Polski, CAT/C/ POL/CO/7, par. 15 pkt a, par. 16 pkt a.

²¹ Zob. Raport SPT z wizyty w Polsce w 2018 r., CAT/OP/POL/ROSP/1, par. 51–52.

²² Zob. Raporty CPT z wizyt w Polsce w 2017 r., CPT/Inf (2018) 39, par. 25 oraz w 2019 r., CPT/Inf (2020) 31, par. 19, 21, 22.

przez Policję lub inny organ i przed przeprowadzeniem czynności dochodzeniowo-śledczych lub dowodowych²³.

D. Kamery noszone na mundurach funkcjonariuszy

32. Funkcjonariusze pełniący służbę w PdOZ nie posiadają na wyposażeniu kamer nasobnych. W ocenie KMPT tego typu kamery mają walor zapobiegawczy, zarówno w odniesieniu do niewłaściwych zachowań ze strony funkcjonariuszy, jak i osób, wobec których podejmowana jest interwencja.

33. Kamery nasobne umożliwiają zarejestrowanie nie tylko faktu zastosowania środków przymusu bezpośredniego (ś.p.b.), lecz również wydarzeń je poprzedzających. Pozwala to na bardziej obiektywną ocenę całokształtu sytuacji i zorientowanie się w zakresie ewentualnych potrzeb szkoleniowych funkcjonariuszy²⁴. Z kolei świadomość zarejestrowania interwencji i późniejszego wykorzystania nagrania w toku postępowania karnego i/lub dyscyplinarnego może przyczynić się do zmniejszenia przypadków bezpodstawnego lub nieproporcjonalnego użycia ś.p.b.

34. Warto uwypuklić, że SPT zalecił Polsce, by funkcjonariusze organów ścigania korzystali z kamer noszonych na ciele, jeżeli jest to możliwe²⁵. Ich stosowanie rekomenduje również CPT, podkreślając, że stanowią one dodatkowe zabezpieczenie przed nadużyciami ze strony funkcjonariuszy, jak również ochronę przed bezpodstawnymi zarzutami²⁶. Dla celów dowodowych i zapobiegawczych ważne jest więc, aby każdy policjant podczas służby był wyposażony w kamerę nasobną.

E. Brak placów spacerowych w PdOZ

²³ Zob. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1919 z dnia 26 października 2016 r. w sprawie pomocy prawnej z urzędu dla podejrzanych i oskarżonych w postępowaniu karnym oraz dla osób, których dotyczy wnioski w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania (Dz. U. UE. L. z 2016 r. Nr 297, s. 1 ze zm.) oraz Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2013/48/UE z dnia 22 października 2013 r. w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności (Dz. U. UE. L. z 2013 r. Nr 294, s. 1).

²⁴ Zaznaczyć należy, że nie wszystkie pomieszczenia PdOZ są objęte monitoringiem – nie powinno go być w sanitariatach, pokoju do widzeń z adwokatem czy w pokoju lekarskim, niemniej jednak w sytuacji wymagającej interwencji funkcjonariuszy Policji powinna istnieć możliwość utrwalenia takiego zdarzenia, czemu służą właśnie kamery nasobne.

²⁵ Zob. Raport SPT z wizyty w Polsce w 2018 r., CAT/OP/POL/ROSP/1, par. 47.

²⁶ Zob. Raport CPT z wizyty w Rumunii w 2021 r., CPT/Inf (2022) 06, par. 16, Raport CPT z wizyty w Niemczech w 2020 r., CPT/Inf (2022)18, par. 16, Raport CPT z wizyty w Hiszpanii w 2020 r., CPT/Inf (2021) 27, par. 19.

35. Wizytowany PdOZ nie posiadał placu spacerowego, co nie jest zgodne z zaleceniami SPT²⁷ i CPT²⁸. Zgodnie z nimi wszystkie osoby zatrzymane przez Policję powinny mieć możliwość spędzania czasu wolnego poza celami, w tym wykonywania ćwiczeń fizycznych i dostępu do świeżego powietrza przez co najmniej godzinę dziennie. Problem ma wymiar systemowy, gdyż obowiązujące w Polsce przepisy nie przewidują w PdOZ placu spacerowego oraz nie przyznają osobom zatrzymanym prawa do spaceru.

F. Brak wytycznych Komendanta Głównego Policji dotyczących postępowania z osobami transpłciowymi i niebinarnymi

36. Według relacji funkcjonariuszy Policji w PdOZ nie przebywały do tej pory osoby transpłciowe lub niebinarne, a zapytani, jak podeszliby do sprawdzenia takiej osoby przy przyjęciu do pomieszczenia, funkcjonariusze odpowiedzieli, że płeć osoby dokonującej sprawdzenia zależna byłaby od woli osoby przeszukiwanej, co KMPT odbiera jako poprawną praktykę. Niemniej Komenda Główna Policji nie opracowała do tej pory żadnych wytycznych w tym obszarze. Policjanci nie przeszli też w tym zakresie żadnych szkoleń.

37. W ocenie KMPT Komenda Główna Policji powinna opracować wytyczne dla funkcjonariuszy w zakresie postępowania z osobami transpłciowymi oraz zapewnić policjantom odpowiednie szkolenia. Stworzenie odpowiednich procedur pozwoli na ujednolicenie praktyki funkcjonariuszy, zwłaszcza w sytuacjach, gdy muszą oni działać w stresie. Stwarza to ryzyko błędów i złego (w tym niezamierzonego) traktowania zatrzymanych²⁹.

VI. Obszary wymagające poprawy

A. Traktowanie

38. Podczas analizy nagrań monitoringu delegacja KMPT odnotowała, że jednej z osób zatrzymanych nie wydano prześcieradła. Nie posiadała ona również obuwia, a przez cały czas osadzenia w pomieszczeniu przebywała w skarpetach.

²⁷ Zob. Raport SPT z wizyty w Polsce w 2018 r., CAT/OP/POL/ROSP/1, par. 66-67.

²⁸ Zob. Raport CPT z wizyty w Polsce w 2017 r., CPT/Inf (2018) 39, par. 33.

²⁹ Zob. pkt 5.8 raportu KMPT z wizytacji PdOZ Komendy Powiatowej Policji w Starachowicach, KMP.570.11.2023.

39. KMPT przypomina, że zgodnie z rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 r.³⁰, osobie zatrzymanej udostępnia się do indywidualnego użytkowania dwa prześcieradła, niezależnie od pory roku³¹. Może jej zostać również wydane obuwie zastępcze na czas pobytu w PdOZ³².

40. **KMPT zaleca każdorazowe wydawanie osobom zatrzymanym przysługującego im kwaterunku oraz odzieży zastępczej, gdy ich własna nie nadaje się do użytku bądź osoba nie posiada odzieży, a w przypadku odmowy przyjęcia przedmiotów przez osobę zatrzymaną – odnotowanie tego faktu w jej dokumentacji indywidualnej.**

41. Inne nagranie wykazało, że osoba zatrzymana zmuszona była położyć podane jej kanapki na stole zamontowanym w pokoju, gdyż nie został jej wydany talerz bądź serwetka, które mogłaby ona podłożyć pod otrzymany posiłek.

42. Według SPT serwowanie jedzenia osobom pozbawionym wolności bez przeznaczonych do tego celu naczyń, w połączeniu z innymi elementami, może stanowić poniżające traktowanie³³.

43. **KMPT zaleca wydawanie posiłków osobom zatrzymanym przy użyciu naczyń.**

B. Warunki materialne

44. Warunki bytowe panujące w wizytowanym PdOZ były bardzo dobre. Pomieszczenia i ich wyposażenie były czyste, na bieżąco dezynfekowane i wyposażone w niezbędne, wymagane przepisami sprzęty i zabezpieczenia.

45. Wizytujące zaobserwowały jednak, że środki higieniczne dla kobiet (podpaski, wkładki higieniczne i pieluchomajtki) pozostające na wyposażeniu pomieszczenia są zanieczyszczone i przeterminowane, przechowywane w pokoju dyżurnego i wydawane osobom zatrzymanym na ich prośbę. Mając na względzie fakt, że służbę w PdOZ pełnią zazwyczaj mężczyźni, praktyka ta może być krępująca dla zatrzymanych kobiet i niepotrzebnie zwiększać dolegliwość wywołaną samym faktem pozbawienia wolności.

³⁰ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb (Dz. U. z 2023 r. poz. 2672).

³¹ Tamże, par. 9 ust. 6.

³² Tamże, par. 9 ust. 2.

³³ Zob. Raport SPT z wizyty w Chile, CAT/OP/CHL/1, par. 79.

46. **KMPT rekomenduje wyposażenie izby w nowe środki higieniczne (podpaski ze skrzydełkami i tampony) oraz umieszczenie ich w toalecie w celu umożliwienia nieskrępowanego korzystania z nich bez konieczności proszenia personelu o wydanie środków menstruacyjnych.**

47. PdOZ wyposażony jest w pomieszczenie depozytowe, gdzie w razie potrzeby przechowywane są ubrania i buty osób zatrzymanych. Depozyt wartościowy przechowywany jest z kolei w materiałowych torbach, które następnie umieszczane są na otwartych półkach w pokoju dyżurnego.

48. **KMPT rekomenduje przechowywanie materiałowych toreb z wartościowym depozytem w szafce zamykanej na klucz.**

49. Pomieszczenie dysponuje odzieżą zastępczą, w skład której wchodzi pojedyncze bluzy, dresy oraz kilka par kłapek. W ocenie KMPT ilość odzieży zastępczej jest niewystarczająca, aby wydać ją osobom zatrzymanym, których odzież nie nadaje się do użytku lub jeżeli jej używanie jest niedopuszczalne ze względów higienicznych – w przypadku obecności większej liczby osób zatrzymanych w PdOZ.

50. **KMPT rekomenduje zaopatrzenie pomieszczenia w większą ilość odzieży zastępczej.**

C. Dokumentacja

51. Co do zasady, dokumentacja jest prowadzona i przechowywana poprawnie. W dokumentacji osób zatrzymanych umieszczane są zaświadczenia lekarskie o braku przeciwwskazań do osadzenia w PdOZ, pouczenia, a także kwity depozytowe.

52. Jednakże delegacja KMPT odnotowała rozbieżności między informacjami znajdującymi się w książce przebiegu służby a tymi w dokumentacji indywidualnej osób zatrzymanych. W książce przebiegu służby z zatrzymania jednej z osób widniała informacja, że sporządzono notatkę z opisem obrażeń, natomiast w dokumentacji indywidualnej tej osoby nie było takiej notatki. W innym przypadku powód zatrzymania osoby w protokole różnił się od tego w książce przebiegu służby. Delegacja KMPT odnotowała również brak protokołu badania stanu trzeźwości w dokumentacji indywidualnej osoby zatrzymanej, podczas gdy książka przebiegu służby z okresu jej zatrzymania wskazywała, że został on takiemu badaniu poddany.

53. Rozbieżności w dokumentacji budzą wątpliwości dotyczącą faktycznego stanu, w jakim znajdowały się osoby pozbawione wolności w wizytowanej jednostce Policji, oraz wykonanych wobec nich czynności. Z perspektywy zapobiegania niewłaściwemu traktowaniu w miejscach detencji taki stan jest wysoce niepożądany i należy dołożyć wszelkich starań, aby go uniknąć.

54. **Krajowy Mechanizm rekomenduje przypomnienie funkcjonariuszom o konieczności rzetelnego i precyzyjnego wypełniania dokumentacji, w szczególności w zakresie wszelkich spostrzeżeń, które wskazują, że stan zatrzymanego odbiega od normy (np. w zakresie obrażeń) lub z innych przyczyn może świadczyć o tym, iż osoba zatrzymana może być bardziej narażona na niewłaściwe traktowanie.**

D. Odbieranie okularów na czas pobytu w pomieszczeniu

55. Z informacji uzyskanych od kierownictwa PdOZ wynika, że osobom zatrzymanym odbierane są okulary na czas pobytu w pomieszczeniu. Praktyka ta ma być podyktowana względami bezpieczeństwa.

56. W ocenie KMPT rutynowe odbieranie okularów na czas pobytu w PdOZ stanowi nadmierny środek ochronny, powodujący dyskomfort, mogący upokarzać i sprawiać, że człowiek jest bardziej zależny od innych, co niepotrzebnie potęguje stres i dolegliwość wynikającą z samego faktu izolacji. Brak okularów utrudnia zapoznanie się z podstawowymi prawami i informacjami udostępnionymi zatrzymanym.

57. Problem ten był sygnalizowany również w Raporcie z działalności KMPT w 2023 r.³⁴.

58. **KMPT rekomenduje zaprzestanie rutynowego odbierania osobom zatrzymanym okularów korekcyjnych na czas pobytu w PdOZ.**

E. Prawo do informacji i mechanizm skargowy

59. Podczas oglądu placówki wizytujący stwierdzili, że Regulamin pobytu osób w PdOZ jest wprawdzie dostępny w pokojach, gdzie przebywają osoby pozbawione wolności, niemniej jednak jego wyeksponowanie za okienną, gęstą kratą i wydruk niewielką czcionką może utrudniać zapoznanie się z jego treścią, zwłaszcza osobom starszym i słabowidzącym, tym bardziej że na czas pobytu w PdOZ odbierane są im okulary korekcyjne (zob. powyżej).

60. **KMPT zaleca zapewnienie, aby wydruki wszystkich informacji znajdujących się w pokojach zatrzymanych zostały sporządzone większą czcionką i przyklejone (zafoliowane lub drukowane w formie dużej naklejki) na wewnętrznej stronie drzwi.**

61. PdOZ dysponował tłumaczeniami Regulaminu pobytu osób w PdOZ w językach obcych. Dokumentacja podpisywana przez cudzoziemców w postaci protokołów zatrzymań, kwitów depozytowych, oświadczeń o zapoznaniu się

³⁴ Zob. Raport Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce KMPT w 2023 r., s. 56-57.

z prawami i regulaminem sporządzana była w języku polskim. Do protokołów zatrzymań dołączone były przetłumaczone na język obcy pouczenia o prawach zatrzymanego w postępowaniu karnym, jednak same protokoły sporządzone były w języku polskim i nie wszystkie z nich zawierały informacje o przetłumaczeniu ich treści przez tłumacza czy też wskazanie, że nie było to konieczne ze względu na stopień znajomości języka polskiego. Nie ma więc pewności, czy cudzoziemcy zrozumieli treść podpisanych dokumentów, a jeśli tak, to w jakim stopniu.

62. Prawo do informacji stanowi podstawową gwarancję prewencji tortur. Otrzymanie przez osobę pozbawioną wolności zrozumiałych i aktualnych informacji o istotnych kwestiach, np. przysługujących prawach, obowiązujących procedurach, sposobie składania skarg, zwiększa poczucie bezpieczeństwa, pozwala odgrywać aktywną rolę w realizacji własnych praw, ułatwia dostęp do mechanizmów skargowych, dzięki czemu pełni funkcję prewencyjną w zapobieganiu przemocy.

63. Zgodnie z zaleceniami CPT, wszystkie osoby zatrzymane powinny być w pełni informowane o przysługujących im fundamentalnych prawach od samego początku pozbawienia wolności, tj. od chwili, gdy nakazuje się im pozostanie w jednostce Policji. Szczególny nacisk powinien zostać położony na zapewnienie, by osoby zatrzymane były w stanie zrozumieć treść przysługujących im praw. Obowiązek zapewnienia, by tak się stało, spoczywa na funkcjonariuszach Policji³⁵.

64. **KMPT zaleca zapewnienie, by wszelkie podpisywane przez cudzoziemców oświadczenia były tłumaczone na język dla nich zrozumiały. W przypadku problemów z komunikacją należy korzystać z pomocy tłumacza. Tłumaczenie dokumentów powinno być odnotowywane na dokumencie (z podpisem i pieczętką tłumacza). KMPT zaleca również odnotowywanie w dokumentacji ewentualnych trudności w komunikacji oraz informacji, w jakim języku komunikuje się zatrzymany oraz czy i w jaki sposób nastąpiło tłumaczenie.**

65. W siedzibie KPP w Staszowie poza PdOZ znajduje się pokój przesłuchań wyposażony w monitoring. Z informacji otrzymanych od kierownictwa placówki wynika, że oprócz przesłuchań odbywają się tam również spotkania osób zatrzymanych z adwokatem. Ponadto analiza monitoringu wykazała, że spotkania z adwokatem odbywają się również w pokojach dla osób zatrzymanych, które są monitorowane oraz których drzwi wyposażone są w wizjer. Podczas jednej z przeanalizowanych przez Krajowy Mechanizm sytuacji zarejestrowanej na nagraniu

³⁵ Zob. Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2018) 39, par. 28.

monitoringu spotkanie takie odbywało się przy uchylonych drzwiach, za którymi stał funkcjonariusz pełniący służbę w PdOZ, a więc w zasięgu jego słuchu.

66. W ocenie KMPT obecność kamery w pokoju do rozmów z prawnikiem narusza poufność kontaktu (osłabiając tym samym działanie minimalnej gwarancji prewencji tortur), narusza tajemnicę adwokacką i prawo do obrony³⁶. Stwarza również ryzyko, że osoba pozostająca w dyspozycji Policji, mając poczucie obserwacji i w obawie o możliwość odwetu za przekazane informacje, nie poinformuje prawnika o faktycznym sposobie jej traktowania.

67. **KMPT zaleca, aby kontakt osób zatrzymanych z obrońcą odbywał się w warunkach pełnej poufności (np. przez przesłonięcie kamery monitoringu na czas spotkania z adwokatem) oraz poza zasięgiem słuchu funkcjonariuszy.**

68. Pokoje osób zatrzymanych wyposażone były w informacje o instytucjach stojących na straży praw człowieka, jednak dane adresowe Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka oraz Rzecznika Praw Dziecka były nieaktualne.

69. **KMPT zaleca uaktualnienie informacji o organach skargowych i instytucjach stojących na straży praw człowieka.**

F. Sprawdzenie prewencyjne i kontrola osobista

70. Z informacji uzyskanych podczas wizytacji wynika, że sprawdzenie osób przyjmowanych do pomieszczenia odbywa się w przedsionku pokoju dyżurnego.

71. **KMPT rekomenduje wyposażenie miejsca, w którym sprawdzane są osoby przyjmowane do pomieszczenia, w dywanik/matę oraz jednorazowe podkłady papierowe i umieszczanie ich na dywaniku/macie podczas sprawdzenia w celu przeprowadzania czynności w sposób higieniczny.**

G. Szkolenia funkcjonariuszy

72. Funkcjonariusze pełniący służbę w PdOZ byli szkoleni z zasad pełnienia służby zgodnie z zarządzeniem Komendanta Głównego Policji³⁷. Szkolenia miały wymiar podstawowy i skupiały się między innymi na nadzorze nad osobami doprowadzanymi oraz zatrzymanymi w PdOZ, postępowaniu policjantów w przypadku doręczania paczek dla zatrzymanych lub innych przesyłek, stosowaniu środków przymusu bezpośredniego podczas doprowadzeń oraz procedurach postępowania policjantów podczas badania osób na zawartość alkoholu w organizmie.

³⁶ Szerzej temat ten został opisany w Raportach rocznych KMPT za 2022 r. (s. 70-71) oraz za 2023 r. (s. 57-59).

³⁷ Zob. § 3 Zarządzenia KGP nr 130.

73. **KMPT rekomenduje, by do programów szkoleniowych funkcjonariuszy włączyć zagadnienia związane z międzynarodowymi standardami praw człowieka i prewencją tortur, Protokołem stambulskim³⁸, komunikacją interpersonalną, sposobami radzenia sobie ze stresem, przeciwdziałaniem wypaleniu zawodowemu oraz postępowaniem wobec osób transpłciowych.**

74. Szkolenia w zakresie umiejętności komunikacji interpersonalnej i Protokołu stambulskiego są szczególnie istotne w kontekście trwającej wojny w Ukrainie. Do policyjnych miejsc zatrzymań trafić mogą bowiem ofiary tortur i osoby, które doświadczyły innych traumatycznych przeżyć związanych z wojną, co może mieć wpływ na ich funkcjonowanie w społeczeństwie oraz w samym PdOZ. Policjanci powinni więc być świadomi ewentualnych problemów w tym zakresie i posiadać praktyczne umiejętności, jak radzić sobie z trudnymi sytuacjami (bez konieczności uciekania się do rozwiązań siłowych) oraz jak pomóc w sytuacji retrospekcji traumatycznych przeżyć.

VII. Zalecenia

Na podstawie art. 19 OPCAT Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur zaleca:

a) Komendantowi Powiatowemu Policji w Staszowie:

1. każdorazowe wydawanie osobom zatrzymanym przysługującego im kwaterunku oraz odzieży zastępczej, gdy ich własna nie nadaje się do użytku bądź osoba nie posiada odzieży, a w przypadku odmowy przyjęcia przedmiotów przez osobę zatrzymaną – odnotowanie tego faktu w jej dokumentacji indywidualnej;
2. wydawanie posiłków osobom zatrzymanym w sposób humanitarny, przy użyciu naczyń;
3. wyposażenie izby w nowe środki higieniczne (podpaski ze skrzydełkami i tampony) oraz umieszczenie ich w toalecie, w celu umożliwienia nieskrępowanego korzystania z nich bez konieczności proszenia personelu o wydanie środków menstruacyjnych;

³⁸ Oficjalny podręcznik ONZ zawierający wytyczne w zakresie wykrywania tortur, ich dokumentowania i prowadzenia postępowań przygotowawczych. Uaktualniona wersja w języku polskim dostępna jest pod adresem: <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-protokol-stambulski-nowa-wersja-tlumaczenie-ms-odpowiedzkolejna>.

4. przechowywanie materiałowych toreb z wartościowym depozytem w szafce zamykanej na klucz;
5. zaopatrzenie pomieszczenia w większą ilość odzieży zastępczej;
6. przypomnienie funkcjonariuszom o konieczności rzetelnego i precyzyjnego wypełniania dokumentacji, w szczególności w zakresie wszelkich spostrzeżeń, które wskazują, że stan zatrzymanego odbiega od normy (np. w zakresie obrażeń) lub z innych przyczyn może świadczyć o tym, iż osoba zatrzymana może być bardziej narażona na niewłaściwe traktowanie;
7. zaprzestanie rutynowego odbierania osobom zatrzymanym okularów korekcyjnych na czas pobytu w PdOZ;
8. zapewnienie, aby wydruki wszystkich informacji znajdujących się w pokojach zatrzymanych zostały sporządzone większą czcionką i przyklejone (zafoliowane lub drukowane w formie dużej naklejki) na wewnętrznej stronie drzwi;
9. zagwarantowanie, by wszelkie podpisywane przez cudzoziemców oświadczenia były tłumaczone na język dla nich zrozumiały; w przypadku problemów z komunikacją należy korzystać z pomocy tłumacza; tłumaczenie dokumentów powinno być odnotowywane na dokumencie (z podpisem i pieczętą tłumacza); KMPT zaleca również odnotowywanie w dokumentacji ewentualnych trudności w komunikacji oraz informacji, w jakim języku komunikuje się zatrzymany oraz czy i w jaki sposób nastąpiło tłumaczenie;
10. zagwarantowanie, aby kontakt osób zatrzymanych z obrońcą odbywał się w warunkach pełnej poufności (np. przez przesłonięcie kamery monitoringu na czas spotkania z adwokatem) oraz poza zasięgiem słuchu funkcjonariuszy;
11. uaktualnienie informacji o organach skargowych i instytucjach stojących na straży praw człowieka;
12. wyposażenie miejsca, w którym dokonywane jest sprawdzenie prewencyjne, w dywanik/matę oraz jednorazowe podkłady papierowe i umieszczanie ich na dywaniku/macie podczas sprawdzenia w celu przeprowadzania czynności w sposób higieniczny;
13. włączenie do programu szkoleń funkcjonariuszy zagadnień związanych z międzynarodowymi standardami praw człowieka i prewencją tortur, Protokołem stambulskim, komunikacją interpersonalną, sposobami radzenia sobie ze stresem, przeciwdziałaniem wypaleniu zawodowemu oraz postępowaniem wobec osób transpłciowych.

b) Komendantowi Wojewódzkiemu Policji w Kielcach

1. Przekazanie Komendantowi Powiatowemu Policji w Staszowie środków finansowych na realizację zaleceń wymagających nakładów pieniężnych.

Opracowała: Karolina Sobocińska

Za Zespół podpisuje:

Katarzyna Kopystyńska

Zastępczyni Dyrektora Zespołu

/-wydano i podpisano elektronicznie/